

Minnesanteckningar från Forum för nationella aktörer 2010-03-25

Plats: Naturvårdsverket, sal Muddus

Deltagare: Christer Litzell, Naturvårdsverket, Jane Hjelmqvist, Naturvårdsverket, Henrik Sandström, Naturvårdsverket – Tillsynskampanjen, Elisabet Höglund, Naturvårdsverket – Tillsynskampanjen, Martin Holm, Naturvårdsverket, Lennart Persson, Naturvårdsverket, Helena Segervall, Vattenmyndigheten Norra Östersjön/Naturvårdsverket, Christina Andersén, Avfall Sverige, Hampe Mobärg, Aktionsgrupp Små Avlopp/ME, Gösta Andersson, LRF, Ola Palm, Kunskapscentrum Små Avlopp/JTI, Anna Norström, Kunskapscentrum Små Avlopp/Urban Water, Marika Palmér Rivera, Kunskapscentrum Små Avlopp/Avloppsguiden

Om Kunskapscentrum Små Avlopp

Christer Litzell presenterade bakgrunden till Kunskapscentrum Små Avlopp:

De allmänna råden med funktionskrav antogs 2006, därefter kom handboken till de allmänna råden för att förklara innebörden av de allmänna råden utförligare och regionala seminarier hölls för att presentera handboken. Under de regionala seminarierna blev det tydligt att det finns utförare inom området små avlopp som inte är professionella, och hela marknaden behöver lyftas och kunskapen inom området stärkas. Naturvårdsverket har inte kapacitet att göra detta själv och i samband med utlysningen av havsmiljöpengarna såg man en möjlighet att finansiera ett kunskapscentrum om små avlopp. Havsmiljöpengarna finansierar Kunskapscentrum Små Avlopp t.o.m. 2011, därefter är det tänkt att Kunskapscentrum ska leva vidare på egna ben, utan finansiering av havsmiljöanslaget. Kunskapscentrum Små Avlopp ska stå för en kvalitetssäkring av kunskap om små avlopp. Det finns också andra myndigheter som är intressenter för Kunskapscentrum Små Avlopp men som inte är här idag, främst Boverket, Konsumentverket.

Anna Norström presenterade Kunskapscentrum Små Avlopps syfte och verksamhet. Se bifogade åhörarkopior.

En kommunikationsplan för Kunskapscentrum ska upprättas, som gäller kommunikation såväl till som från Kunskapscentrum. För information till kunskapscentrum via kommunikationskanalen, kontakta marika@avloppsguiden.se.

Ola Palm berättade om att man också sökt anslag från Naturvårdsverkets interna forskningsfond: 600 000 kr har sökts för att arbeta med utveckling av kunskapen kring markbaserad rening.

Presentation av deltagarna och deras verksamhet kopplad till små avlopp

Henrik Sandström, Naturvårdsverket: Naturvårdsverkets Tillsynskampanj Små avlopp – ingen skitsak har haft fem uppstartsmöten i olika regioner och 130 kommuner deltar i kampanjen. De deltagande kommunerna genomför ett informationsmöte där fastighetsägare ska kunna möta allt som behövs för att åtgärda sitt avlopp: teknikleverantörer, entreprenörer, miljökontoret mm. Naturvårdsverket ger stöd i kampanjen, bl.a. via en projektplats där det finns dokument som kommunen kan använda sig av. Alla kommuner som vill kommer att kunna få tillgång till projektplatsen. Naturvårdsverket har också upphandlat en kampanjcoach som ska hålla kontakt med deltagande kommuner och ge stöd i kampanjarbetet. Ett seminarium för återföring och erfarenhetsutbyte kommer att hållas i höst. Kampanjen pågår 2010-2011 med syftet att öka takten på åtgärdandet av de små avloppen.

Martin Holm, Naturvårdsverket: Är utlånad till Naturvårdsverket från Länsstyrelsen i Västra Götaland för att arbeta med BSAP-rapportering. Eftersom han har arbetat med små avlopp på Länsstyrelsen kommer han att fungera som ett internt bollplank, men håller en låg profil i frågan utåt.

Hampe Mobärg, Aktionsgrupp Små Avlopp: Aktionsgrupp Små Avlopp startade efter konferensen Avlopp & Kretslopp 2009. Det finns perfekta förutsättningar för en bra marknad vad gäller små avlopp, det potentiella marknadsvärdet beräknas till ca 3 miljarder kr/år. Regelverket och myndigheterna är på plats och det borde finnas ett intresse från fastighetsägarna – varför lossnar inte marknaden? Tillsynsunderskott gör att fastighetsägare inte känner att de måste åtgärda sitt dåliga avlopp. Risken för att ”åka dit” måste vara 8-10 % för att efterlevnaden ska bli stor, vilket inte är fallet med de små avloppen. Maskinentreprenörerna har satsat på utbildningar om små avlopp, och många entreprenörer har deltagit, vilket är en relativt stor investering för en småföretagare. Därför är det viktigt för ME att det blir en bra marknad inom området för organisationens medlemmar. Aktionsgrupp Små Avlopp (där Maskinentreprenörerna, VVS-fabrikanternas råd och Rörgrossisternas förening ingår) satsar på olika aktiviteter, bl.a. minimässor med teknikleverantörer, möten med miljöinspektörer i samarbete med länsstyrelserna. Man driver också idén om ett tidsbegränsat omställningsbidrag för fastighetsägare som bygger nytt avlopp och ska träffa riksdagens miljöutskott angående detta i april. Man kommer också att ordna aktiviteter under Almedalsveckan i sommar. Målet är att fördubbla antalet nya avloppstillstånd per år från 13 000 till 25 000 om två år.

Christina Andersén, Avfall Sverige: Avfall Sverige är branschorganisation för kommunens renhållning och sysslar främst med frågor som rör logistik och behandling. Man har tidigare inte arbetat så aktivt med frågan om avfallsfraktioner från små avlopp, men har finansierat utvecklingsprojekt som drivits av medlemsorganisationer och andra aktörer. Är med på detta möte för att hitta sin roll i frågan, det är dags att definiera vilken roll man ska ha.

Christer Litzell, Naturvårdsverket: Är sakkunnig om små avlopp på Naturvårdsverket, men kommer att gå i pension den 1 maj 2010 och lämna över till Jane Hjelmqvist.

Jane Hjelmqvist, Naturvårdsverket: Är sakkunnig inom små avlopp och ska fånga upp kommunernas behov av stöd. Inspektörerna har en nyckelroll för att åtgärda de enskilda avloppen. Hon har precis varit på en nordisk konferens om små avlopp, och fick möjlighet att träffa motsvarande representanter för Norge och Finland. Det finns ett stort intresse av ett nordiskt samarbete i frågan.

Möte har hållits med Boverket angående möjligheten att införa krav på små avlopp i byggreglerna. Juridiska frågeställningar kring avgränsningen mellan byggreglerna och miljöbalken måste utredas vidare.

Gösta Andersson, LRF: Riksdagens miljömål att 60 % av fosfor från avlopp ska återföras till produktiv mark senast år 2015 bör vara vägledande för arbetet med små avlopp. System för kvalitetssäkring av små avloppsfraktioner är viktigt, det finns ett bra förslag framtaget redan som bör införas. Det finns goda exempel på återföring av näring från små avlopp, t.ex. i Södertälje.

Helena Segervall, Vattenmyndigheten Norra Östersjön/Naturvårdsverket:

Vattenmyndigheterna tog beslut om åtgärdsprogram för den kommande 6-årscykeln i december 2009, åtgärderna riktar sig mot myndigheter och kommuner och ska vara genomförda senast 2012. Det finns dock inga sanktioner att ta till mot de myndigheter som inte genomför åtgärderna. Om Sverige inte uppfyller vattendirektivet kan dock EU genomföra sanktioner mot Sverige. Det finns ett antal åtgärder som berör arbetet med små avlopp. Vattenmyndigheterna har inte någon tillsynsvägledande roll, den rollen har Länsstyrelserna.

Aktörer inom små avlopp

De olika aktörerna som på något sätt arbetar med frågor som rör små avlopp listades. En sammanfattning av de olika aktörernas verksamhet ges i tabellen på nästa sida.

Aktör	Verksamhet
<i>Närvarande</i>	
Vattenmyndigheten	Har statusklassat landets vattenförekomster, samt beslutat om miljö kvalitetsnormer för dessa. Har beslutat om åtgärdsprogram för att nå miljö kvalitetsnormerna, åtgärdena riktar sig till myndigheter.
Naturvårdsverket	Kampanj för att öka tillsynsverksamheten, erfarenhetsutbyte, kartlägga behov i kommuner. Samordnade roll för små avlopp. BSAP-rapportering. Återföring av växtnäring. VA-planering hela kommunen och i PBL-arbetet.
LRF	Fosforförsörjning kritisk fråga. Kvalitetssäkring, intressant gödselmedel. Vill skapa goda exempel
Kunskapscentrum Små Avlopp	Tar fram oberoende och kvalitetssäkrad information och kunskap om teknik, lagstiftning, kommunikation och planering, samt är ett forum för erfarenhetsutbyte, utbildning och tillämpning av planeringsverktyg.
Maskinentreprenörerna/ Aktionsgruppen små avlopp	Har som målsättning att öka förnyelsen av små avlopp genom utbildning av entreprenörer, info till fastighetsägare (minimässor) och genom att påverka politiken.
Avfall Sverige	Företräder verksamhetsutövarna inom renhållningen. Hanterar avloppsfraktionerna, men har inte varit aktiva i frågan hittills. Logistik och behandling av avloppsfraktioner är viktiga frågor.
<i>Ej närvarande</i>	
Boverket	Små avlopp i byggreglerna (utsläppsnivå, certifiering, nationella krav utanför standarden - endast nybyggnation o ev. betydande förändringar). Planfrågorna
Konsumentverket	Konsumentvägledare - föra ut till dessa. Ej ta fram material (kan ske via NV), men få ut detta. Gärna ett pilotprojekt med goda exempel. Finansiering rådgivning till privatpersoner. Hur skiva avtal med entreprenörer?
SGU	Ansvariga för grundvattenskydd. Är expertmyndighet kring marklösningar och grundvatten
SKL	Politisk nivå och påverkan, samordning. Delegerat kommunala vattenfrågor till Svenskt Vatten. Företräder kommunerna som myndighet.
Svenskt Vatten	Representerar verksamhetsutövarna inom den kommunala VA-verksamheten. Verksamheten berör små avlopp inom omvandlingsområden och VA-planering.
Statens VA-nämnd	Tittar på rättsfall, beslutar om att utvidga verksamhetsområden
Miljödepartementet	Ska bevaka uppfyllelsen av miljömålen samt skapa styrmedel
Miljösamverkan länsvis	Viktig grupp för kommunsamverkan inom miljötillsynen.
Länsstyrelserna/ Miljösamverkan Sverige	Tillsynsvägledning. Vattentjänstlagen - utvidgning av verksamhetsområden
Kommuner	Tillsynsverksamhet. För projektaktiviteter - engagerad projektledare en nyckel.
SVA	Expertmyndighet om bl.a. smittskydd
SMI	Expertmyndighet om smittskydd
Socialstyrelsen	Ansvarar för hälsoskydd, bl.a. i samband med dricksvattenförsörjning och hantering av avloppsfraktioner på egen fastighet.
IVL	Beräkning av belastning av små avlopp.
SCB	Statistik om antal avlopp
<i>Övriga</i>	
Villaägarföreningen	Representerar fastighetsägarna.
Mäklarsamfundet	Representerar fastighetsmäklarna.
Tillväxtverket	Ev. finansiering projekt

Följande aktörer är prioriterade som deltagare vid nästa möte:

- Boverket
- SKL
- Miljösamverkan Sverige (Länsstyrelsernas samverkansorganisation)
- Miljösamverkan länsvis

Prioriterade frågor

- **Planfrågor:** Naturvårdsverket och Boverket lägger spelplanen för att arbetet med VA-planering. Vattenmyndigheterna ger underlag och Länsstyrelserna och kommunerna genomför. Utbildningar behövs också. Ibland svårt att samverka mellan miljöbalken och PBL. Centrala aktörer intressenter för att åstadkomma samsyn på kommunal nivå. Särskilda forum bör hållas med nationella aktörer som är viktiga i denna fråga. Det finns verktyg i PBL för VA-planering, men de används inte idag. Manual finns för VA-planering i hela kommunen, som bör spridas och användas.
- **Kvalitetssäkring små avloppsfraktioner** – möte för att få igång ett system – maj. LRF återkommer och tar initiativ
- **Kretslopp av avloppsfraktioner:** Hur få till system för detta och bra dialog mellan Miljökontoren och renhållningen. Infomaterial/goda exempel om hantering av avloppsfraktioner.
- **Identifiera goda exempel:** juridik, genomförande, kretslopp, taxor, VA-planering mm. Bl.a. via Tillsynskampanjen, Kunskapscentrum och SKL för att föra ut till alla. Beskrivningar av goda exempel bör också omvandlas till manualer.
- **Hur få upp intresset hos fastighetsägare?** – Tillsynskampanjen tillsammans med kommuner är en viktig del. Aktionsgruppen Små Avlopp, Mäklarsamfundet (förslag på en avlopps- och dricksvattendeklaration ”VA-deklaration” – pilotprojekt för att se hur detta kan falla ut och därefter till Boverket för krav). Samla fastighetsägare kring att förbättra en recipient = lokala initiativ. Samarbete mellan Kunskapscentrum, SKL och Tillsynskampanjen för kunskapsspridning om små avlopp.
- **Konsumentfrågor:** Konsumentväglädarna i kommunerna behöver kännedom om konsumentfrågor som rör små avlopp. Konsumentverket viktig aktör i detta. Pilotprojekt bör genomföras i någon/några kommuner.
- Det som har saknats inom området små avlopp är en samlade aktör.

Andra frågor som diskuterades

- Rapportering, så att inte olika aktörer beräknar avloppens påverkan på miljön på olika sätt. På Naturvårdsverkets uppdrag gör IVL nu en ny beräkning av de små avloppens påverkan på havsmiljön. Rapporten beräknas vara klar i april.

- Om åtgärdandetakten ska fördubblas krävs kapacitet för det, såväl hos miljökontoren som hos entreprenörerna. Om det blir ett tryck från väljarna i kommunen kommer politikerna att vilja ge miljökontoren mer resurser. Om det blir en bra marknad för små avlopp kommer tillräckligt många entreprenörer att arbeta med detta.
- Särskilda bidrag till kretsloppsanpassade avlopp
- Klyfta mellan nationella politiska mål och lokal politik i vattenförvaltningen – hur ska man göra för att överbrygga den klyftan – boll till Kunskapscentrum.
- Kommunerna efterfrågar mer stöd för tillsynen av enskilda avlopp från länsstyrelserna. Länsstyrelsernas planhandläggare kommer ut två gånger per år till kommunerna för att diskutera PBL. Vartannat möte borde vara också med miljöhandläggare på länsstyrelserna och kommunens miljökontor. Kunskapscentrum kan ge underlag till detta.

Nästa möte

Forum för nationella aktörer ska vara ett årligt återkommande möte. Nästa möte kommer dock att hållas redan under hösten 2010, preliminärt under vecka 45.

Vid tangentbordet,

Marika Palmér Rivera